

Regeling Beëindiging Veehouderijtakken

Tussenbalans bij de eerste tranche

**Gerard Ogink
Jan Olink
Martijn Root**

Expertisecentrum LNV, onderdeel Landbouw/Ede, november 2000

© 2000 Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Expertisecentrum LNV, onderdeel Landbouw, Postbus 482, 6710 BL EDE.

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij het gebruik van gegevens uit deze publicatie.

Oplage 160 exemplaren

Samenstelling Gerard Ogink, Jan Olink en Martijn Root

Druk Ministerie van LNV, afdeling Facilitaire Dienst/Bedrijfsuitgeverij

Voorwoord

In oktober 2000 is door het Expertisecentrum LNV een tussenbalans opgemaakt bij de eerste tranche van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken. Deze regeling heeft betrekking op beëindiging van intensieve veehouderijtakken binnen bedrijven, dan wel de beëindiging van intensieve veehouderijbedrijven.

Het verzoek tot uitvoering van deze tussenbalans is eind september binnengekomen.

De belangrijkste informatie in dit rapport komt uit interviews, enquêtes en telefoongesprekken. Ondanks de korte tijd voor de uitvoering van de opdracht is er een redelijk beeld gevormd van het functioneren van de Regeling. De meningen en ervaringen van de belangrijkste participanten, veehouders, betrokken provincies en landelijke overheden worden zichtbaar, inclusief de verschillen. Dit leidt tot observaties voor het functioneren van de huidige regeling en tot adviezen voor toekomstige tranches van de beëindigingsregeling.

Onze dank gaat uit naar de leveranciers van informatie die vaak op zeer korte termijn gegevens hebben verstrekt.

Ir. H.A. Gonggrijp
Expertisecentrum LNV
Hoofd onderdeel Landbouw

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Doel en inhoud van de regeling	7
1.2	Opdracht	7
1.3	Werkwijze	8
1.4	Leeswijzer	8
2	Doelen en middelen, procedure en communicatie van de regeling	9
2.1	Doelen en middelen	9
2.2	Procedure	10
2.3	Communicatie	10
3	Resultaten eerste tranche	11
3.1	Resultaten na eerste openstellingsperiode	11
3.2	Tussenstand per 24 oktober 2000	11
4	Resultaten	12
4.1	Inleiding	12
4.2	Algemeen	12
4.2.1	Kritische tevredenheid	12
4.2.2	Meerwaarde gezamenlijkheid	12
4.3	Doelbereik	12
4.3.1	Sociaal doel	12
4.3.2	Fosfaatdoel	13
4.3.3	Ruimte voor Ruimte	13
4.3.4	EHS	13
4.4	Proces	13
4.4.1	Extra woningen	13
4.4.2	Doelgroepen	13
4.4.3	Communicatie	13
4.4.4	Tijdshorizon	14
4.4.5	Procedure	14
	Bijlagen	15
	Bijlage 1 Overzicht met geïnterviewde personen en instanties	16
	Bijlage 2 Provinciale bijdrage in varkens- en pluimveestapel en aangeboden fosfaatrechten	17

1 Inleiding

1.1 Doel en inhoud van de regeling

De Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) maakt onderdeel uit van het flankerend beleid van het Ministerie van LNV in het kader van de implementatie van de Nitraatrichtlijn in Nederland. Dit beleid is ingezet om ondernemers in staat te stellen op een sociaal verantwoorde wijze te stoppen met de betreffende intensieve veehouderij(tak). Bovendien wil de Minister met deze regeling zoveel mogelijk productierechten uit de markt nemen om zo eind 2002 een evenwicht op de mestmarkt te bereiken.

De Regeling is in samenwerking met het Ministerie van VROM, provincies, waarin delen van het concentratiegebied gelegen zijn, en de Vereniging Nederlandse Gemeenten opgezet om tegelijkertijd een impuls te geven aan de vernieuwing van het platteland door veehouders te stimuleren hun stallen af te breken.

Van 22 maart tot en met 19 april 2000 (later verlengd tot en met 19 mei 2000) konden veehouders uit heel Nederland tegen vergoeding hun varkens- en/of mestproductierechten (mpr) aanbieden. In de concentratiegebieden konden veehouders bovendien deelnemen aan het onderdeel 'Ruimte voor Ruimte' van de regeling. De beëindigingsregeling geldt voor varkens, pluimvee en rundvee voor wit- en roodvleesproductie.

Na honorering krijgt de ondernemer circa een jaar de tijd om de betreffende veehouderijtak volledig af te bouwen. De milieuvergunning voor de betreffende tak wordt doorgehaald en gedurende 10 jaar mag de beëindigde tak niet meer op het bedrijf voorkomen.

Het 'Ruimte voor Ruimte'-onderdeel houdt in dat de veehouder, die een veehouderijtak beëindigt en de betreffende stal afbreekt, hiervoor een vergoeding ontvangt. Deze vergoeding bestaat uit een tegemoetkoming in de kosten voor de afbraak van de stal en een vergoeding op basis van de vervangingswaarde. De betrokken provincies zorgen voor de financiering van de afbraakvergoeding. De vergoedingen voor afbraak worden betaald uit de bouw van maximaal 6.500 extra woningen. Afhankelijk van het ruimtelijk beleid van de provincie en gemeente, kan de veehouder in plaats van deze vergoeding voor afbraak, het recht krijgen om voor een deel van het bebouwingsoppervlak een woning te bouwen. De waardevermeerdering van de bouwkaavel die hierdoor ontstaat kan gezien worden als een vergoeding voor afbraak en waardeverlies van de stal.

Deelnemers aan de RBV met percelen gelegen in de EHS, zijn verplicht deze percelen te beheren volgens de natuurontwikkelingsdoelstelling danwel aan te bieden aan BBL. Gronden gelegen in aankoopgebieden van BBL moeten worden gemeld.

1.2 Opdracht

De Bestuursraad van LNV heeft het EC-LNV gevraagd een tussenevaluatie te maken van de eerste tranche van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken waarbij het accent ligt op het aangeven van verbeteringen voor een eventuele volgende tranche.

Een evaluatie is gewoonlijk gericht op de volgende drie onderdelen:

- doelgerichtheid; dit heeft te maken met de vraag of de ondernomen acties gericht zijn op het doel;
- doeltreffendheid; hieronder wordt verstaan: wordt het doel gehaald?
- doelmatigheid; dit heeft betrekking op de vraag: zijn de inspanningen om het doel te bereiken zo laag mogelijk of had met andere acties en/of methoden efficiënter hetzelfde effect kunnen worden bereikt?

Een goede evaluatie is echter op dit moment nog niet mogelijk. De aanmelding voor de eerste tranche van de regeling is gesloten, medio november zijn naar verwachting de taxaties voor het onderdeel afbraak gerealiseerd en eind 2000 zullen de subsidiebeschikkingen in het kader van de RBV zijn verzonden. Een aantal aanvragen blijft in behandeling, omdat aanvragers hebben aangegeven gebruik te willen maken van de toegestane bedenktijd van 9 maanden. Daarnaast zijn de doelstellingen voor de gehele regeling wel bekend, maar niet per tranche. Daarom is de tussenbalans vooral gericht op het aangeven van kwalitatieve verbeteringen voor een volgende tranche. De geformuleerde einddoelen en de doelmatigheid van de eerste tranche worden slechts kort besproken.

1.3 Werkwijze

Voor kwalitatieve verbeteringen van de RBV in volgende tranches zijn de volgende groepen benaderd:

- beleidsmedewerkers van LNV en VROM met een schriftelijke enquête vooral gericht op geformuleerde beleidsdoelen, beschikbare middelen, gewenste doelgroepen en knelpunten bij de uitvoering;
- beleidsmedewerkers van betrokken provincies met mondelinge en telefonische gesprekken vooral gericht op provinciale doelen en middelen, uitvoering van het 'Ruimte voor Ruimte'-onderdeel van de regeling, eventuele neveneffecten en uitvoeringsproblemen;
- vertegenwoordigers uit de primaire sector met een schriftelijke enquête en enkele mondelinge gesprekken vooral gericht op argumenten van veehouders om wel / niet mee te doen aan de regeling, mogelijkheden om bij eventuele volgende tranches het aantal deelnemers te vergroten en problemen bij de uitvoering;
- veehouders die zich hebben teruggetrokken voor de regeling met een schriftelijke enquête vooral gericht op de redenen voor terugtrekking;
- LASER en Mestloket met (telefonische) gesprekken over problemen bij de uitvoering.

Een geplande telefonische enquête onder deelnemers van de RBV is vervallen door tijdsgebrek en omdat de namen van deelnemers niet tijdig beschikbaar waren vanwege privacy redenen. Via deze enquête wilden we informatie of beëindiging zonder RBV ook en/of trager zou plaatsvinden en of het Sociaal Economische Plan-Veehouderij bekend was bij de deelnemers.

Voor een overzicht van de geïnterviewde organisaties en personen verwijzen wij u naar bijlage 1.

De uitgevoerde verkenning naar artikelen in kranten en (vak)bladen tijdens het ontstaan van de regeling vormt een belangrijke bron van informatie.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden op de eerste plaats de beleidsmatige doelen van de regeling vermeld. Vervolgens wordt kort beschreven welke procedure LASER volgt bij de behandeling van de aanvragen. Tenslotte wordt aangegeven welke voorlichting over de regeling door LNV is verstrekt en welke communicatiestromen zich ontwikkelden.

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de belangrijkste resultaten van de eerste tranche voor zover deze momenteel beschikbaar zijn.

De resultaten van de gesprekken en enquêtes zijn beschreven in hoofdstuk 4 en de conclusies en aanbevelingen zijn in hoofdstuk 5 weergegeven.

2 Doelen en middelen, procedure en communicatie van de regeling

2.1 Doelen en middelen

De Regeling Beëindiging kent 2 beleidsdoelen, namelijk:

- sociale hulp voor veehouders met een tak intensieve veehouderij zonder voldoende perspectief, door hen de mogelijkheid te bieden de productierechten te verkopen aan de overheid. Door het opkopen van de productierechten daalt meteen het (berekende, toekomstige) mestoverschot;
- het geven van nieuwe dynamiek aan het proces van plattelandsvernieuwing door tegen vergoeding stallen te laten afbreken, eventueel in ruil voor het laten bouwen van een woning op de locatie of elders, grenzend aan bestaande bebouwing.

Het sociale / mestproductiedoel is omschreven als: een duurzame vermindering van de productie van dierlijke meststoffen ter voorkoming van het landelijk, niet plaatsbaar mestoverschot in 2002. Dit mestoverschot wordt gewoonlijk uitgedrukt in kg. fosfaat. Het mestoverschot bedraagt in 2002 zonder aanvullend beleid naar schatting 21,5 miljoen kg. fosfaat. Het meetbare doel wordt daarmee omschreven als: opkopen van een substantieel deel van de berekende 21,5 miljoen kg. overschot aan fosfaat. In publicaties wordt vaak gesproken over 6.000 deelnemende bedrijven, maar het aantal bedrijven is niet als expliciet doel vastgesteld. Voor de opkoop van productierechten (fosfaat) is tot en met 2002 fl. 670 miljoen beschikbaar.

Het doel van de vergroting van de dynamiek van de plattelandsvernieuwing wordt nagestreefd door in de concentratiegebieden een vergoeding te geven voor de afbraak van stallen. De vergoeding wordt uitgekeerd door de provincie door een compensatie voor het waardeverlies van de stallen en de afbraakkosten of door toestemming te geven voor de bouw van een burgerwoning op de betreffende locatie of elders, grenzend aan bestaande bebouwing. Die invulling kan per provincie verschillen.

De provincie kan de kosten terugverdienen door de bouw van extra burgerwoningen aan de rand van bestaande bebouwingen. Er wordt vanuit gegaan dat het aantal te bouwen extra woningen gelijk zal zijn aan het aantal bedrijven dat zal beëindigen (vanuit de impliciete veronderstelling dat vrijwel alle beëindigers ook zullen opteren voor afbraak). In de uitwerkingen van de betrokken provincies wordt uitgegaan van gemiddeld 1 woning per gemiddeld bedrijf met 1.000 m² af te breken stal.

Er mogen maximaal de volgende aantallen woningen worden gebouwd: Brabant 3.000, Limburg 900, Gelderland 1.500, Overijssel 900, Utrecht 200. Van de totaal 6.500 woningen mogen maximaal 500 woningen worden gebouwd voor bedrijven die wel stallen afbreken maar geen productierechten aanbieden in het kader van de regeling; hiervoor moet de regeling op dit onderdeel in een volgende tranche worden opengesteld. De verdeling van het aantal woningen over de provincies is indicatief.

Voor de eerste tranche is per provincie beschikbaar: Brabant fl. 87 miljoen, Limburg fl. 30 miljoen, Gelderland fl. 30 miljoen, Overijssel fl. 18 miljoen en Utrecht fl. 4 miljoen, totaal fl. 170 miljoen. Met de vaststelling van deze bedragen is nog geen rekening gehouden met de verlengde openstelling van de eerste tranche. Inmiddels zijn bij de provinciale besturen voorstellen in behandeling, danwel aangenomen, voor ophoging van deze budgetten. De provincie Noord-Brabant heeft intussen het budget opgehoogd tot fl. 250 miljoen. Voor alle tranches samen wordt gerekend met een totaal bedrag van fl. 1,12 miljard. Het te bereiken doel is dus niet kwantitatief geformuleerd, er worden alleen maxima gesteld.

Een nevendoeel is de vermindering van het landbouwkundig grondgebruik in de EHS. Daarom is voor deelnemers aan de afbraakvergoeding de verplichting opgenomen in de EHS gelegen gronden volgens de natuurontwikkelingsdoelstellingen te beheren (eigendom en pacht). Gronden

gelegen in de zogenaamde aankoopgebieden van BBL moeten bij de subsidieaanvraag worden gemeld aan BBL, dit betekent dat ze aangekocht kunnen worden als overeenstemming wordt bereikt over de voorwaarden.

2.2 Procedure

Wanneer de aanvraag bij LASER binnengekomen is, stuurt LASER de aanvrager een ontvangstbevestiging. De eerste controle is op de compleetheid van de informatie. Wanneer niet alle informatie beschikbaar is, wordt de aanvrager verzocht deze alsnog aan te vullen. Is de informatie compleet bekend, dan volgt acceptatie.

Na de acceptatie worden de aanvragen inhoudelijk beoordeeld: komt de aanvraag in aanmerking? Tegelijkertijd worden de gegevens bij Bureau Heffingen opgevraagd en wordt DLG gevraagd de taxatie van de bedrijfsgebouwen uit te voeren. Na acceptatie hiervan door de deelnemer leidt dit tot een beschikking, die naar de deelnemer gestuurd wordt. Op dit moment verliest de ondernemer zijn mestproductierechten. Hiermee is de verlening afgesloten. Indien de ondernemer opteert voor de bouw van een vervangende woning is een wachtperiode van maximaal 9 maanden mogelijk om daarmee provincie en gemeente de benodigde tijd te geven voor eventuele aanpassing van streek- en/of bestemmingsplan.

Tussen de verlening en de verstrekking van de vergoeding heeft de veehouder tot 31 december 2001 om te voldoen aan de voorwaarden (het afbreken van stallen en/of het beëindigen van de tak). Nadat de (ex)veehouder een verklaring aan LASER heeft afgegeven waarin de beëindiging van veehouderijtak en/of afbraak van stallen wordt gemeld, wordt tot uitbetaling overgegaan.

Het afwikkelen van de gehele procedure vraagt tijd. Globaal is deze als volgt in te delen:

- van aanvraag tot beschikking
- 9 maanden de tijd om van de gemeente toestemming te verkrijgen te bouwen op de eigen kavel (optioneel voor de veehouder)
- na ontvangst van beschikking gedurende circa 1 jaar gelegenheid voor afbouw van de veehouderij
- indien nodig, kunnen wijzigingen van streek- en bestemmingsplannen veel tijd vragen

2.3 Communicatie

Bij de introductie van de regeling is de gebruikelijke voorlichting gegeven. Vooral omdat de vervanging van een stal door een woning een nieuw item was, hebben alle media intensief aandacht besteed aan de regeling. Onder andere door de snelle introductie van de regeling was met name het onderdeel stal - woning nog onvoldoende uitgewerkt. Dit heeft in de praktijk geleid tot een persoonlijke interpretatie van de veehouder van de regeling: veel veehouders verkeerden in de veronderstelling dat ze één of meerdere nieuwe woningen op hun eigen locatie mochten bijbouwen. De tussentijdse wijzigingen in de regeling hebben voor veel vragen bij potentiële aanvragers gezorgd.

Veehouders met vragen over de regeling konden terecht bij het Mestloket.

3 Resultaten eerste tranche

De resultaten van de verlengde, eerste openstellingsperiode van de RBV worden onderverdeeld in 2 delen, namelijk de resultaten verkregen direct na het afsluiten van de openingsperiode en een tussenstand in de verwerking per 24 oktober 2000. Bij de tussenstand zijn de interne werklijsten van LASER gebruikt; deze zijn niet toegesneden op het verstrekken van tussentijdse resultaten.

3.1 Resultaten na eerste openstellingsperiode

Na het afsluiten van de openingsperiode van de RBV heeft de minister de resultaten bekend gemaakt (brief onder kenmerk: TRCDL/2000/2201 aan de Tweede Kamer). De belangrijkste resultaten waren als volgt:

Met ruim 3.500 aanvragen is circa 7,4 miljoen kg fosfaat aangeboden ofwel circa 35 % van de landelijke doelstelling van 21,5 miljoen kg. In de reconstructiegebieden is door ruim 60 % van de aanvragers ook een aanvraag voor de afbraak van stallen ingediend. De voor afbraak van stallen aangeboden staloppervlakte bedraagt 210 ha.

In totaal is 11 miljoen kg fosfaat aangeboden voor een waarde van fl. 405 miljoen. Omgerekend naar de verwachte fosfaat uitscheiding in 2003 komt die 11 miljoen kg fosfaat na correctie overeen met 7,4 miljoen kg. Van de laatste hoeveelheid is 60 % afkomstig uit de varkenshouderij, 36 % uit de pluimveehouderij en 4 % uit de rundveehouderij (zie figuur1). Van de hoeveelheid aangeboden fosfaat is 85% afkomstig uit de reconstructiegebieden. Van de bedrijven met aanmelding voor afbraak van stallen is circa 260 respectievelijk 940 ha aangeboden voor de EHS en aankoopgebieden van BBL.

Ongeveer 60 % van de aanvragers is ouder dan 50 jaar en ongeveer 22 % van de aanvragers heeft een leeftijd van tussen 40 en 50 jaar. Circa 55 % van de aanvragers beëindigt alle takken van veehouderij en de overige 45 % beëindigt één of meer veehouderijtakken maar gaat door met een andere veehouderijtak.

3.2 Tussenstand per 24 oktober 2000

Van het totaal aantal aanvragers (circa 3.500) hebben per 24 oktober 1.013 bedrijven (circa 30 %) een beschikking ontvangen. Er zijn relatief veel toegekende beschikkingen (833) verzonden over alleen opkoop van fosfaat en relatief weinig voor afbraak van stallen (180). Alle beschikkingen vertegenwoordigen een feitelijke opkoop van ruim 2 miljoen kg fosfaat. Dit is bijna 20 % van de aangemelde hoeveelheid. Hierbij moet in ogenschouw worden genomen dat door veehouders aangemelde hoeveelheid fosfaat circa 8 % hoger is dan de via de beschikking toegekende hoeveelheid. Bij de tussenstand is 69 respectievelijk 30 en 11 % van het fosfaat afkomstig uit de varkenshouderij respectievelijk pluimvee- en rundveehouderij. Ten opzichte van het eerste overzicht na openstelling is het aandeel fosfaat van pluimvee en rundvee groter en varkens juist kleiner.

Op een totaal van 1.013 toegekende beschikkingen hebben zich 80 aanvragers deels of geheel teruggetrokken. 54 aanvragers hebben zich teruggetrokken voor de afbraak van de stallen en 26 aanvragers hebben zich geheel teruggetrokken.

Op de 1.013 aanvragers die een toegewezen beschikking hebben ontvangen zijn er 66 respectievelijk 7 aanvragen afgewezen voor opkoop van fosfaat respectievelijk afbraak van de stallen.

Bijna 60 % van de aanvragers voor enkel de opkoop van fosfaat hebben een beschikking ontvangen. De overige aanvragen verkeren in verschillende stadia van behandeling die kan variëren van aanvraag nog compleet maken tot het versturen van de beschikking. De laatste weken zijn veel controles door Bureau Heffingen verwerkt zodat er binnenkort veel beschikkingen door LASER verzonden kunnen worden.

Omdat bij de aanvragen voor afbraak meer instanties (Bureau Heffingen en DLG) betrokken zijn, is voor een vlotte afhandeling een parallel procedure opgezet. Dat wil zeggen de controle door Bureau Heffingen en de waardering van stallen vindt tegelijkertijd plaats. Naar verwachting zal LASER in november het merendeel van de beschikkingen hebben verstuurd.

4 Resultaten

4.1 Inleiding

Rijk en betrokken provincies hebben de RBV gezamenlijk opgezet. Een dergelijke samenwerking vraagt veel coördinatie en afstemming. De indruk bestaat dat de samenwerking tot versterking van zowel landelijke als provinciale doelen heeft geleid.

Het is nog niet mogelijk vast te stellen of de kwantitatieve doelen van de RBV zijn gerealiseerd. Oorzaak hiervan is dat LASER de eerste tranche nog niet heeft afgehandeld. Bovendien ontbreken tussendoelen aan de hand waarvan uitspraken kunnen worden gedaan.

In plaats van een evaluatie is daarom een quick-scan uitgevoerd, gericht op het aangeven van kwalitatieve verbeteringen voor een volgende tranche. De resultaten van de gehouden interviews zijn verwerkt tot deze quick-scan.

4.2 Algemeen

4.2.1 Kritische tevredenheid

De geïnterviewden zijn over het algemeen tevreden. De rijksoverheid is tevreden vanwege de behaalde resultaten en de vlotte afwerking van de procedure; de betrokken provincies vanwege de voldoende deelname om beweging en kwaliteitsverbetering in het landelijk gebied te realiseren. De veehouders zijn tevreden omdat de RBV het mogelijk maakt een bedrijf(stak) sneller te beëindigen.

Men is echter kritisch, omdat er diverse wensen voor verbetering en aanpassing bestaan.

4.2.2 Meerwaarde gezamenlijkheid

De RBV reikt over departementale en provinciale grenzen heen en het combineert verschillende doelen. Veehouders blijken de combinatie van doelen aantrekkelijk te vinden: circa 1.500 deelnemers opteerden voor de opkoop van alleen fosfaatrechten en circa 1.800 deelnemers schreven in voor de combinatie 'opkoop van fosfaatrechten en afbraakvergoeding'. Voor een veehouder is het totale financiële eindplaatje van belang: zowel de subsidie van de rijksoverheid als de provinciale subsidie of mogelijke alternatieven worden meegewogen.

4.3 Doelbereik

De regeling kent drie doelen:

- Sociaal doel (warme sanering);
- Fosfaatdoel (substantieel deel van het berekende mestoverschot uit de markt nemen); en
- Ruimte doel (terugdringen van de versterking in het buitengebied met 'Ruimte voor Ruimte').

Aanbieding van grond in de EHS is in de RBV slechts een nevendoeel.

4.3.1 Sociaal doel

Hoewel zowel de landelijke als de provinciale overheid het sociale doel belangrijk vinden, is dit doel in de communicatie op de achtergrond geraakt.

4.3.2 Fosfaatdoel

De prijs die per kg fosfaat wordt uitbetaald is een reële prijs. De prijs zou zelfs iets lager kunnen. Bij ongewijzigde omstandigheden lijkt bij volgende tranches een vergelijkbare deelname mogelijk. In de eerste tranche zal ongeveer een derde van het berekende mestoverschot worden opgekocht, voor ongeveer de helft van het beschikbare bedrag. Dit betekent dat het niet waarschijnlijk is dat de beoogde hoeveelheid met het gereserveerde bedrag zal kunnen worden opgekocht. Naast de RBV worden ook mpr uit de markt genomen door afroaming bij verkoop. De omvang hiervan is zeer beperkt en wordt hier verder buiten beschouwing gelaten.

4.3.3 Ruimte voor Ruimte

De betrokken provincies overwegen om voor volgende tranches de regeling voor de afbraak van stallen te richten op bepaalde gebieden met daarbij behorende provinciale doelstellingen. De regeling kan dan gebruikt worden voor gebiedsgericht maatwerk, namelijk ruimte scheppen voor de EHS, woningbouw en wegen. De betrokken provincies vinden het niet gewenst dat stallen worden afgebroken op plaatsen die in het kader van de reconstructie geschikt zijn voor nieuwvestiging van agrarische bedrijven. Dit komt nu wel voor.

4.3.4 EHS

Er is 260 ha grond in de EHS aangeboden en 940 ha in aankoopgebied van BBL. Verplichte verkoop van grond in de EHS verloopt soms problematisch, doordat de EHS niet overal duidelijk begrensd is, veehouders niet alle grond in de EHS melden en doordat veehouders hun grond niet willen missen, bijvoorbeeld in verband met de extensivering van een andere tak. Via tussentijdse wijzigingen is ook de mogelijkheid geopend voor beheer volgens natuurontwikkelingsdoelstelling in plaats van verkoop.

4.4 Proces

4.4.1 Extra woningen

De eerste tranche levert 210 ha te slopen staloppervlak op. Dit stemt gemiddeld overeen met de nieuwbouw van 2.100 woningen. De gehele regeling beoogt nieuwbouwruijme voor maximaal 6.500 woningen.

De verkoop van de grond voor nieuwbouwwoningen zal de betrokken provincies naar verwachting voldoende geld opleveren om de voorfinanciering van de eerste tranche te kunnen terugverdienen, behalve wellicht in Overijssel omdat de prijs van bouw kavels daar lager ligt. Een aantal provincies ondervindt echter problemen met het vinden van locaties die aansluiten bij het ruimtelijke ordeningsbeleid.

4.4.2 Doelgroepen

Voor al oudere ondernemers met een kleiner bedrijf zonder economisch toekomstperspectief en met renovatiebehoefte stallen hebben zich voor de regeling aangemeld. Voor deze ondernemers heeft de regeling geleid tot een versnelde bedrijfsbeëindiging.

Voor een volgende tranche zullen nieuwe doelgroepen moeten worden geïnteresseerd, zoals bedrijven met andere diersoorten, met financiële problemen of met modernere stallen. Daar zijn wellicht aanvullende voorzieningen voor nodig, zoals schuldsanering en/of een hogere vergoeding voor stalafbraak.

4.4.3 Communicatie

De beeldvorming rond de regeling was problematisch door de snelle invoering van de regeling en door discussies over de inhoud van de regeling in de media. Bij het Mestloket kwamen in vier maanden tijd circa 8.000 telefoontjes binnen van veehouders met vragen over de RBV. Het Mestloket voorzag hiermee duidelijk in een behoefte.

4.4.4 Tijdshorizon

De betrokken provincies overwegen het 'Ruimte voor Ruimte'-onderdeel voor volgende tranches meer gericht toe te passen op bedrijven in en rond gebieden waar in de toekomst de landbouwkundige bestemming zal verdwijnen. Dat betekent dat vanuit deze provincies behoefte zal ontstaan aan een langere looptijd van de regeling.

De rijksoverheid wil voor het eind van 2001 de beschikkingen voor de opkoop van fosfaat hebben afgerond, om per 1 januari 2003 de gewenste hoeveelheid fosfaat uit de markt te hebben genomen.

4.4.5 Procedure

Op dit moment kent de procedure twee onderdelen die veel tijd vragen, namelijk de procedure bij LASER en de procedure bij provincies en gemeenten.

LASER hoopt in november a.s. het overgrote deel van de beschikkingen op basis van de eerste tranche te kunnen verzenden. Sommige deelnemers hebben echter nog steeds niet alle informatie aangeleverd die nodig is om de aanvragen in behandeling te kunnen nemen. Verder kunnen deelnemers die opteren voor een woning op de eigen locatie een wachtperiode krijgen van 9 maanden.

De provincies verstrekken subsidies aan de deelnemers vanuit de voorfinanciering van 'Ruimte voor Ruimte'. Bij provincies en gemeenten vindt ondertussen besluitvorming plaats in het kader van de aanpassing van streek- en bestemmingsplan over de plaats waar de benodigde extra woningen zullen worden gebouwd en eventueel de voorwaarden voor het bouwen op de kavel. Hier zit een lange proceduretijd aan vast. Het is gewenst te bezien waar en hoe procedures kunnen worden verkort.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht met geïnterviewde personen en instanties:

- beleidsmedewerkers van LNV en VROM;
- beleidsmedewerkers van provincies, IPO, Gem. Tubbergen, Regiodirectie Oost;
- vertegenwoordigers van de primaire sector:
betrokken organisaties: DLV, ZLTO, GLTO, NOP;
- Respondenten op de schriftelijke enquête van veehouders die zich hebben teruggetrokken voor de regeling;
- medewerkers van LASER en Mestloket
- Collega's Expertisecentrum LNV
- Perry de Moel en Stefan van Breukel (LNV- Directie NoordWest) voor het gebruik van de notitie "De Beëindigingsregeling in de Regio Noordwest";
- Respondenten informatiegroepen Pluimveehouderij en Varkenshouderij EC-LNV.

Bijlage 2 Provinciale bijdrage in varkens- en pluimveestapel en aangeboden fosfaatrechten

Figuur 1. Provinciale aandeel in varkens- en pluimveestapel en aangeboden fosfaatrechten (RBV) van deze diersoorten

